

dieën en daarvan de verschillende drukken. Oorspronkelijk moet de betekenis geweest zijn: bevrijding uit de boeien. Bij Augustinus heeft het de klank van "volwassenverklaring". Later krijgt het iets van "vrijgevochtenheid"⁵; het kan dan als kwetsend worden ervaren. Vooral na 1975 krijgt het begrip een politieke lading.

De Symposium - discussie werd bepaald door de relatie "minoriteit - dominant". De "dominant" is degene die de ander niet als gelijkberechtigd beschouwt en over hem heersen wil. De "minoriteit" wordt als "vreemd" beleefd. Zij heeft dan ook een eigen subcultuur⁶. Maar zij is in haar tweederangs-positie niet wezenlijk gelukkig. Historici hebben soms moeite dat te onderkennen, afkomstig als zij meestal zijn uit de wereld van de dominant.

Er zijn kerken die als minoriteit zich op een zeker ogenblik van de erkende suprematie van de dominant wilden bevrijden. Dat gebeurde in Nederland toen de staat neutraal werd. De minoriteitsgroepen waren in allerlei opzicht verschillend, maar één in hun drang naar gelijkwaardigheid met de Hervormde kerk die tot dan toe, vanaf de zeventiende eeuw, de officiële geloofsgemeenschap was geweest.

Problemen die zich daarbij voordeden:

- a. Wat leefde er aan irritatie onder de oppervlakte?
- b. Voor welke vragen kwamen deze geloofsgemeenschappen te staan?
- c. Wat betekende hun bewustwording?
- d. Welke eigen opdracht gingen zij steeds duidelijker zien?
- e. Ging het slechts om versteviging van de eigen groep of werd een wezenlijke bijdrage aan de natie beoogd?
- f. Wat is het verschil tussen gelijkberechtigting en gelijkwaardigheid, juist bij geloofsgemeenschappen? De situatie kan zich voordoen dat een kerk voluit wenst gebruik te maken van de mogelijkheid tot gelijkberechtigting, maar principiële de gelijkwaardigheid van anderen niet kan accepteren. Een minoriteit heeft soms ingebouwde dominante trekken. Zeker geldt dit kerken die pretenderen de waarheid te bezitten en daarmee anderen willen bekeeren. Ter adstruatie vergelijkte men deze houding met die van arbeiders. Een arbeider zal meestal niet willen dat zijn kinderen ook arbeider worden, hij hoopt dat zij een andere maatschappelijke status zullen innemen dan hijzelf bezat.

5. Zie het interessante verhaal in *Spiegel Historiael*, dec. 1978, 729 over de jongen in 1795, die "op verregaande wijze" emancipeerde.

6. Boogman-Tamse, *Emancipatie*, 50.